

"El Hare Krishna és l'Opus de l'Índia"

L'antropòleg Joan Prat (Celrà, 1947) ha passat aquests darrers set anys estudiant les sectes. Va acostar-s'hi amb els prejudicis propis de la nostra societat, però ha arribat a la conclusió que el principal problema no són elles sinó els defectes de la cultura dominant.

Joan Prat, catedràtic d'antropologia de la Universitat Rovira i Virgili, sap que s'ha encarat amb una qüestió sociològica difícil. La seva visió de les sectes resulta transgressora per a uns grups determinats. Per això medita llargament cada resposta i s'esforça a matisar totes les seves paraules.

—*En el seu últim llibre, El estigma del estrany, argüeix que el problema de les sectes no està tant en elles mateixes com en la visió que en tenim.*

—Sí, el problema és la mirada cultural que hi projectem.

—*Si tot depèn de la mirada, tant és ser monjo benedictí com Hare Krishna, i per tant també deu ser sectari un benedictí, oi?*

—No és igual ser monjo Hare Krishna a l'Índia que ser-ho a Barcelona. A mi, m'han volgut fer dir això del benedictí sectari, però no és cert.

—*De totes maneres, vostè va coordinar un dossier de la revista Arxiu d'Etnografia de Catalunya, en el qual rebien el mateix tracte el Císter, els bahai, els benedictins, els testimonis de Jehovà o l'Opus Dei.*

—Vam estudiar grups religiosos diferents, analitzant grups legítims, és a dir els monjos de Montserrat o les monges de Vallbona, etc., i grups tinguts normalment per sectaris: brahma kumaris, Hare Krishna o testimonis de Jehovà. Volíem treballar-ho tot des d'una mateixa perspectiva: no condemnant ni positivament ningú d'entrada, sinó provant d'objectivar al màxim les coses. El resultat va ser que el funcionament dels grups sectaris i el funcionament dels grups legítims té més semblances que no pas diferències. El que canvia d'una manera radical és la imatge social. Si agafem la vida d'un monjo benedic-

tí de Silos i la d'un Hare Krishna de Brihuega (Guadalajara), doncs, resulta que tots dos es regeixen per unes normes molt semblants: l'ora et labora (prega i treballa). Els uns pregunten al déu cristià i els altres a Krisna.

—*Quina diferència hi ha entre ser monjo benedictí a Silos i monjo Hare Krishna a Catalunya?*

—No ho sé. A mi, em sembla que hi ha individus que pensen que els seus problemes s'han de resoldre donant un paper important a la religió. En la nostra cultura una de les possibilitats de resoldre aquest problema és fer-se capellà o fer-se monjo.

—*Si es tracta de resoldre problemes personals per la via de la religió, i la nostra cultura ja ofereix una quantitat important de sortides, per què apuntar-se a una secta i assegurar-se nous problemes?*

—Hi ha individus per als quals aquestes opcions convencionals no funcionen. Es tracta de gent amb necessitats religioses, però també imbuïts de molts elements contraculturals. Molts dels Hare Krishna que he entrevistat havien estat seminaristes. El món de la religió és un supermercat espiritual en què tothom vol trobar el que l'interessa.

—*L'atractiu de les sectes està en el sentit transgressor, lluny de les estructures establertes?*

—Em sembla una bona observació. Jo vaig anar amb els Hare

Krishna a l'Índia i aquest toc contracultural, d'exhippies, de ballar a la Rambla, allà no hi és. Vaig tenir la sensació que el Hare Krishna és a l'Índia l'equivalent de l'Opus Dei aquí: un grup conservador.

—*Aquí hi ha qui veu l'Opus com una secta.*

—Sí, hi ha gent que considera l'Opus una secta, i n'hi ha que no. Igual passa amb els kikos i els grups pentecostals. Jo diria que no ho és, però la frontera és

"No sé quina és la diferència entre ser monjo benedictí a Silos i Hare Krishna a Catalunya. A mi em sembla que hi ha individus que pensen que els seus problemes s'han de resoldre donant un paper important a la religió."

molt imprecisa. Un integrista catòlic pot trobar sectaris els seguidors de la teologia de l'alliberament. Pensa que la diversitat, en el si dels grups dominants, és periòdica. D'aquí a cent cinquanta anys, crec que ningú no veurà l'Opus com una secta. Això ja va passar amb els jesuïtes, que al segle XIX els tenien per una secta.

—Per què fan por les sectes?

—Perquè són noves, perquè propugnen un estil de vida que no és convencional, perquè defensen uns valors que no són els hegemònics i, en definitiva, em sembla que si fem una ullada a la història de les religions veurem que l'emergència de les noves religions sempre ha estat estigmatitzada pels poders establerts. Els primers cristians, que defensen una concepció de la vida, de la societat i de l'home diferents de la que era majoritària, van ser perseguits i estigmatitzats.

—També espanta la imatge de secretisme, la idea que els sectaris es deslliguen del seu entorn social i familiar i l'obediència absoluta al líder espiritual.

—La majoria de testimonis presentats per llibres i mitjans de comunicació procedeixen d'apòstates, de sectaris que han sortit malparats del grup. Els diaris mai no parlen de persones que hagin deixat una secta per una crisi de fe, i n'hi ha. Però no són notícia. Jo no he tingut mai cap dificultat per treballar amb aquests grups, i això que, excepte en el primer cas, tots sabien perfectament quines eren les meves intencions. Sempre m'han deixat fer la meua feina. Quan m'he acostat a aquests grups i he parlat amb ells, m'he adonat que les imatges preconcebudes no servien. Cap grup religiós no és democràtic. El que passa és que ens sembla normal que hi hagi una autoritat constituïda a l'església catòlica, i no en les altres. De la mateixa manera que totes les religions necessiten diners. El Vaticà ha aprovat un pressupost de 27.000 milions de pessetes per al 1998 i ningú no s'ha posat les mans al cap. En canvi, quan es parla dels diners de les sectes, ens sembla que abordem un tema perillós i surt la idea de l'opulència dels líders i de l'engany.

—Quina és la definició de secta?

—Difícil. La que m'agrada més és la de Melton i Moore: "Una secta és una secta i tots sabem què és una secta".

—Val a dir, que tot és subjectiu...

—Els Hare Krishna són una secta aquí, però a l'Índia, no. Aquí són estranys, com els mormons. Però a l'estat d'Utah, als EUA, els mormons no són una secta: ho tenen tot. Si fóssim justos, hauríem de dir que el catolicisme a l'Àfrica és una secta, però no ho pensem perquè estem convençuts que la nostra religió és l'única veritable, i per tant, està bé de fer missions per convertir els animistes. Però ens toca el nas que els Hare Krishna facin igual.

—No hi ha diferències entre una secta i una religió?

—Tots els grups es veuen a ells mateixos com una religió i rebutgen el concepte de secta, de la mateixa manera que el rebutjaren els cristians primitius, convertits avui en paradigma de la puresa per l'església catòlica, o els càtars. L'estigmatització ve sempre dels

grups establerts, que avui són els estats —que consideren que hi ha unes esglésies amb les quals han pactat i unes altres que no—, els mitjans de comunicació i les religions dominants.

—Aquesta podria ser la visió d'un sectari.

—Molts, després de llegir el llibre, m'han dit que m'havia convertit en un defensor a ultrança de les sectes. Jo no vull fer això. Sé que hi ha grups patològics i no els defenso, com el que portà a un suïcidi col·lectiu a la Guaiana, el 1979. Però el que no podem fer és considerar que tothom que no és catòlic, apostòlic i romà és un sectari patològic.

—La dificultat que tenim amb les sectes és, doncs, una dificultat d'acceptar la diferència?

—Sí. Em sembla que les societats occidentals hem predicat el respecte a les altres cultures, però en la pràctica hem mirat d'imposar els nostres criteris. Hi ha una necessitat d'aprenentatge de la diferència.

—Tota una contradicció en una societat que té per lema la pluralitat de pensament. No podria ser que ens fessin por els fonamentalismes i les idees excloents del tipus "no hi ha més Déu que el meu Déu"?

—L'antropòloga Verena Stolke defensa que la nostra societat funciona per una mena de fonamentalisme cultural. Hi estic d'acord. Només acceptem les coses legítimes, i les que no ho són ens semblen perilloses. Per això, els pares d'un sectari tenen un comportament tan maximalista com el que atribueixen a la secta: perquè el fill segueix uns comportaments no previstos socialment. Si el fill es fa benedictí, per molt que sigui una opció minoritària no els afecta tant, perquè és una opció socialment prevista, encara que no els agradi.

Joan Prat és catedràtic de la Universitat Rovira i Virgili de Tarragona.

"Molts, després de llegir el llibre, m'han dit que m'he convertit en un defensor a ultrança de les sectes. Jo no vull fer això."

Antoni Sella